

# ÇİN İLE YENİ BİR DENGE MÜMKÜN MÜ?

Sanayi girdilerinin Çin'den ithal edilmesi ölçek ekonomisi dikkate alındığında birçok sektörümüzün rekabetçiliği açısından mevcut koşullarda vazgeçilmez görünmekle beraber, Çin'in kendi firmalarına birçok kalemde destek ve sübvansiyon sağladığı bilinmektedir. Uluslararası pazar dinamiklerinin hızla değiştiği bir dönemde küresel eğilimler göz önüne alındığında, ihracatçılarımızın uluslararası pazarlarda rekabet edebilmeleri için daha uzun vadeli ve sürdürülebilir etki yaratacak destek mekanizmalarının hayata geçirilmesi önemli görülmektedir.



**HAYRETTİN ÇAYCI**  
TÜRKTRADE Yönetim Kurulu Başkanı

**2**025 yılının ilk günlerinde, küresel ticarete ana gündem Çin'in artan hakimiyeti karşısında ülkelerin rekabet güçlerini nasıl koruyacakları olmaya devam etmektedir.

Çin, 1980'li yıllardan başlayarak yönetimsel olarak yaptığı reform politikaları ile küreselleşme sürecini çok iyi kullanmış ve bir nevi dünyanın fabrikası haline gelmiştir. 2001 yılında DTÖ üyeliği ile süreç perçinlenmiş ve 2009 yılında Almanya'dan en büyük ihracatçı unvanını almış ve bir daha bırakmamıştır. Son 20 yılda küresel ihracat toplamı %160 oranında artarken, bu oran Çin'de %471, ABD'de %148, Almanya'da %87 ve Türkiye'de %304 oranında gerçekleşmiştir.

Aslında bugünkü duruma son 30-40 yılda gelindi. Bu zaman diliminde küresel tedarik zincirinin de yeniden şekillendiği bir süreç yaşandı. Çin gibi büyük bir pazarın açılması küresel ekonomilerin büyümesine ve küresel bazda enflasyonun düşürülmesine de büyük katkıda bulunmuştur. Çin bu süreci, kendisi açısından çok akıllıca yönetmiştir. Hem Çin hem de Batı dünyası

bu süreçten karşılıklı olarak yararlanmışlardır.

Gelinen noktada, Çin'in Batı dünyası tarafından ekonomik ve askeri bir rakip olarak görülmeye başlanması ile Trump'ın Çin'e karşı uygulayacağını söylediği yüksek tarifeler aslında iki ucu keskin bıçak gibi ortada duruyor. Bu girişimler sonrasında ülkelerin Çin ile ticareti azalabilecek; bunun sonucunda Batı ülkelerinin ekonomik büyümesinin olumsuz etkilenmesi söz konusu olabilecek; bu da ciddi bir toplam talep daralması yaratabilecektir.

Dünya emtia ihracatının son 5 yılına baktığımızda, 2019 yılındaki 18,8 trilyon dolarlık seviyeden %26 artışla 23,7 trilyona ulaştığını görmekteyiz. Pandemi nedeniyle 2020 yılında daralan ihracat 2021 yılında 4,7 trilyon dolarlık artışla kayıpları fazlasıyla telafi ederken, artış oranı azalmakla beraber 2022 yılında da 2,6 trilyon dolar büyüme kaydedilmişti. 2023 yılında enflasyonla mücadelenin de etkisiyle büyük ekonomilerde yaşanan nispi yavaşlama ile dünya ihracatı önceki yıla göre 1,1 Trilyon dolar azalma ile 23,7 Trilyon dolara gerilemiştir.

**TÜRKİYE DIŞ TİCARET DERNEĞİ**  
**TURKTRADE**  
FOREIGN TRADE ASSOCIATION OF TÜRKİYE

Tablo1

İhracat (milyon dolar)	2019	2020	2021	2022	2023
<b>Yıllık Küresel İhracat</b>	<b>18.762.112</b>	<b>17.494.364</b>	<b>22.148.213</b>	<b>24.718.769</b>	<b>23.651.975</b>
<b>Önceki yıla göre tutarsal değişim</b>	<b>- 566.780</b>	<b>-1.267.748</b>	<b>4.653.848</b>	<b>2.570.556</b>	<b>-1.066.794</b>

Tablo2

Partners (000 \$)		Foreign trade volume		Exported value in 2023		Imported value in 2023		Balance 2023	
World			%		%		%		
1	China	5.948.036.300	12,5%	3.388.716.312	14,3%	2.559.319.988	10,7%	829.396.324	
2	USA	5.191.692.717	10,9%	2.019.159.665	8,5%	3.172.533.052	13,2%	- 1.153.373.387	
3	Germany	3.172.097.840	6,7%	1.702.362.462	7,2%	1.469.735.378	6,1%	232.627.084	
4	Netherlands	1.405.935.359	3,0%	741.804.035	3,1%	664.131.324	2,8%	77.672.711	
5	Japan	1.506.209.340	3,2%	719.844.077	3,0%	786.365.263	3,3%	- 66.521.186	
6	Italy	1.317.024.041	2,8%	677.095.229	2,9%	639.928.812	2,7%	37.166.417	
7	France	1.415.012.977	3,0%	637.660.373	2,7%	777.352.604	3,2%	- 139.692.231	
8	Korea, Republic of	1.274.796.814	2,7%	632.225.745	2,7%	642.571.069	2,7%	- 10.345.324	
9	Mexico	1.191.472.629	2,5%	592.997.234	2,5%	598.475.395	2,5%	- 5.478.161	
10	Hong Kong, China	1.231.684.009	2,6%	576.144.442	2,4%	655.539.567	2,7%	- 79.395.125	
29	Türkiye	617.178.067	1,3%	255.412.194	1,1%	361.763.873	1,5%	- 106.351.679	

Kaynak: ITC-Tablo İhracat büyüklüğüne göre sıralanmıştır

Tablo3

Ülkeler (000 USD)		5 Yıllık Değişim	2023 Dış Ticaret Dengesi	2022 Dış Ticaret Dengesi	2021 Dış Ticaret Dengesi	2020 Dış Ticaret Dengesi	2019 Dış Ticaret Dengesi
Dünya			- 315.577.899	- 671.664.104	- 303.300.673	- 233.512.989	- 336.177.796
Fazla Verenler	1 Çin	92%	829.396.324	877.602.896	686.134.200	531.381.344	431.820.819
	2 Almanya	-7%	232.627.084	93.739.016	208.271.113	206.976.413	250.659.815
	3 Rusya	18%	210.875.100	379.765.954	198.812.667	105.437.367	178.996.614
	4 Suudi Arabistan	-5%	109.863.654	221.307.905	123.355.005	41.781.813	115.299.583
	5 Birleşik Arap Emirlikleri	100%	99.709.364	95.127.991	77.630.799	88.335.837	48.005.432
Azık Verenler	1 Türkiye	261%	- 106.351.679	- 109.539.088	- 46.158.444	- 49.856.433	- 29.476.049
	4 Fransa	59%	- 139.692.231	- 206.427.138	- 134.511.170	- 92.814.570	- 87.881.651
	3 Hindistan	55%	- 240.578.858	- 279.881.779	- 175.588.331	- 92.491.618	- 155.633.003
	2 Birleşik Krallık	21%	- 272.171.178	- 285.818.339	- 227.075.576	- 228.297.698	- 224.171.754
1 ABD	25%	- 1.153.373.387	- 1.313.010.925	- 1.181.013.784	- 981.996.731	- 920.715.821	

Kaynak: ITC

2023 yılında Çin dünya emtia ticaretinde; ihracatın %14,3 'ünü ve ithalatın da %10,7'sini yaparak, 5,9 trilyon dolarlık dış ticaret hacmi ile dünya ticaretinin %12,5'ini tek başına gerçekleştirmiştir.

Dünyanın en büyük ekonomisi ABD ise dünya ithalatının %13,2'sini, ihracatın ise %8,5'ünü yaparak 5,2 trilyon dolarlık hacim ile dünya dış ticaretinin %10,9'unu realize etmiştir.

2023 yılında dış ticaretinde en çok fazla ve en çok açık veren ilk 5 ülkeye baktığımızda, fazla verenler sırasıyla Çin, Almanya, Rusya, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri olurken, en çok açık verenler sırasıyla ABD, Birleşik Krallık, Hindistan, Fransa ve Türkiye olmuştur. 2023 yılında Çin 829 milyar dolar ile yine açık ara en yüksek dış ticaret fazlasını verirken, Amerika da 1,2 trilyon dolar ile yine açık ara en yüksek açığı vermeye devam etmektedir. (*Trading Economics'ten alınan 2024 yılı kesinleşmemiş rakamlara göre; Çin ihracatını 3,582 milyar dolar ile %6 civarında artırırken ithalatını 2,590 milyar dolar %1,1 görece daha az artırarak 992 milyar dolar civarında dış ticaret fazlası ile geçen yılı kapatmıştır.*)

**Küresel ticarette son 5 yılın dış ticaret rakamlarına bakıldığında;**

- Çin'in ihracatı %36, ithalatı %24 artarken dış ticaret fazlası %92 oranında artmıştır.

- ABD'nin ihracatı %23, ithalatı %24 artarken dış ticaret açığı %25 büyümüştür.

- Türkiye'nin ihracatı %41, ithalatı %72 artarken, dış ticaret açığı %261 büyümüştür.

Çin'in 2023 yılında gerçekleştirdiği 2,559,320 milyon dolarlık ithalatının %88'ini Tablo 6'da listelenen 20 nci fasıl altındaki ürünler oluşturmaktadır. Yarisını ise Elektrikli makine ve ekipmanlar %22, Mineral yakıtlar, yağlar %20 ve Cevherler %9 oluşturmaktadır. Türkiye'nin Çin'e

ihracatında hangi kalemlerin ağırlığı oluşturduğuna baktığımızda ilk sırada 26 ncı fasıldaki cevherler, ikinci sırada 25 inci fasıl altında yer alan çimento ve toprak ürünleri, üçüncü sırada 28 inci fasıl altında yer alan inorganik kimyasallar ve değerli metaller bulunmaktadır. Yani Çin'e yaptığımız 4,5 milyar dolarlık ihracatın 2,5 milyar dolarlık kısmı katma değeri son derece düşük ürünlerden oluşmaktadır.

2024 yılı 11 aylık TÜİK verileriyle Çin ile olan güncel ticaretimize fasıl bazında bakıldığında, en yüksek açığı Elektrikli makine ve cihazlar (ağırlıkça cep telefonu, bilgisayar gibi elektronik cihazlar ve yarı-iletkenler), Kazanlar, makinalar, demir çelik, motorlu kara taşıtları, organik kimyasallar ve plastik ve mamullerinde verdiğimiz görülmektedir. Diğer taraftan dış ticaret fazlamız olan ilk üç kaleme baktığımızda 26, 25 ve 28 inci fasıl altında cevherler, metaller, mineraller, taş, çimento ve kimya sanayii ve buna bağlı sanayii ürünlerinin yer aldığı anlaşılmaktadır. (Tablo 7)

Halen tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'deki sanayiciler de birçok kalemde girdi mallarını çok daha uygun fiyatlarla temin edebildikleri Çin'den ithal etmektedir. Sanayi girdilerinin Çin'den ithal edilmesi öçek ekonomisi dikkate alındığında birçok sektörümüzün rekabetçiliği açısından mevcut koşullarda vazgeçilmez görünmektedir.

Bu noktada Çin'in uygulanan tüm ilave tarifelere ve navlun maliyetlerine rağmen

Tablo4

Çin'in Mal İhracatı (000 \$)		2019	2020	2021	2022	2023	2023/2019
World		2.496.334.248	2.586.402.392	3.361.814.264	3.593.601.450	3.388.716.312	36%
1	USA	419.322.837	452.492.932	577.125.500	562.756.120	502.003.682	14,8%
2	Hong Kong, China	278.024.510	271.084.279	348.969.298	297.538.449	276.415.902	8,2%
3	Japan	143.244.518	142.588.625	165.822.965	172.927.436	157.584.021	4,7%
4	Korea, Republic of	110.974.410	112.476.216	148.847.027	162.621.428	149.257.115	4,4%
5	Viet Nam	97.868.882	113.815.239	137.904.870	146.959.900	138.244.768	4,1%
6	India	74.825.299	66.719.472	97.510.656	118.501.523	117.821.289	3,5%
7	Russian Federation	49.748.487	50.504.392	67.550.055	76.122.649	111.057.216	3,3%
8	Germany	79.789.065	86.807.061	115.181.923	116.226.632	100.633.111	3,0%
9	Netherlands	73.978.804	79.006.021	102.433.417	117.730.975	100.296.429	3,0%
10	Malaysia	52.141.782	56.300.813	78.697.722	93.711.252	88.060.435	2,6%
26	Türkiye	17.323.705	20.346.420	29.153.869	34.033.749	38.919.314	1,1%

Kaynak: ITC, 2023 Ülke bazında büyükten küçüğe tablo sıralanmıştır.

Tablo5

Çin'in Dünyadan İthalatı (000\$)		2019	2020	2021	2022	2023	2023/2019	
World		2.066.513.429	2.057.021.048	2.675.680.064	2.715.998.754	2.559.319.988	24%	
1	Taipei, Chinese	173.012.781	200.497.888	249.876.255	238.091.695	199.519.622	7,8%	
2	USA	123.792.117	138.339.521	180.971.848	178.956.846	166.071.580	6,5%	
3	Korea, Republic of	173.559.029	173.100.171	213.445.080	199.667.118	162.212.043	6,3%	
4	Japan	171.768.696	174.655.179	205.523.715	184.496.995	160.577.404	6,3%	
5	Australia	121.289.666	5,9%	117.693.743	163.729.736	142.091.499	6,1%	
6	Russian Federation	81.190.632	3,0%	57.114.667	78.142.344	114.148.971	128.484.735	5,0%
7	Brazil	79.962.547	3,9%	85.517.209	109.877.876	109.522.043	122.450.862	4,8%
8	Germany	105.087.088	5,1%	105.110.506	119.920.072	111.399.129	106.272.367	4,2%
9	China	129.792.198	6,3%	125.284.226	156.820.006	122.883.424	104.839.419	4,1%
10	Malaysia	71.909.977	3,5%	75.174.351	98.192.537	109.878.980	102.513.126	4,0%
59	Türkiye	3.496.820	0,2%	3.731.027	5.049.493	4.532.224	0,2%	

Kaynak: ITC, 2023 Ülke bazında büyükten küçüğe tablo sıralanmıştır.

Tablo6

Ürün Kodu	Çin ve Türkiye Ticareti (000 \$) Ürün Bazı	Çin'in Dünya'dan İthalatı	%	Çin'in Türkiye'den İthalatı	%	Çin İthalatı İçinde Payımız	Türkiye'nin Dünya'ya İhracatı	%
	<b>Tüm Ürünler Toplamı</b>	<b>2.559.319.988</b>		<b>4.532.224</b>		<b>0,18%</b>	<b>255.412.194</b>	
1'85	Elektrikli makine ve ekipmanlar ve bunların parç	550.387.182	21,5%	64.443	1,4%	0,01%	15.324.532	6,0%
2'27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıt	514.418.741	20,1%	122.783	2,7%	0,02%	16.388.906	6,4%
3'26	Cevherler, cüruf ve kül	237.898.326	9,3%	1.375.552	30,4%	0,58%	2.028.080	0,8%
4'84	Nükleer reaktörler, kazanlar, makineler ve mekar	197.752.928	7,7%	305.737	6,7%	0,15%	25.233.061	9,9%
5'71	Doğal veya kültürlü inciler, kıymetli veya yarı kıymet	114.223.729	4,5%	25.306	0,6%	0,02%	13.646.812	5,3%
6'90	Optik, fotoğrafik, sinematografik, ölçüm, kontrol	77.702.147	3,0%	58.933	1,3%	0,08%	1.920.789	0,8%
7'87	Motorlu Kara Taşıtları, Traktörler, Bisikletler, Mot	70.707.772	2,8%	48.428	1,1%	0,07%	30.828.075	12,1%
8'12	Yağlı tohumlar ve yağlı meyveler, çeşitli tahıllar, t	69.751.934	2,7%	3.070	0,1%	0,00%	639.716	0,3%
9'74	Bakır ve bunlardan mamul ürünler	62.894.148	2,5%	237.264	5,2%	0,38%	2.497.777	1,0%
10'39	Plastik ürünleri ve kauçuk ürünleri	61.976.018	2,4%	26.114	0,6%	0,04%	10.571.002	4,1%
11'29	Organik kimyasallar	48.548.432	1,9%	10.065	0,2%	0,02%	1.137.404	0,4%
12'30	Eczacılar ürünleri	43.091.021	1,7%	1.074	0,0%	0,00%	2.199.316	0,9%
13'72	Demir ve çelik	36.811.881	1,4%	23.167	0,5%	0,06%	8.860.174	3,5%
14'02	El ve yanılabilir et sakatatı	26.735.209	1,0%	33.206	0,7%	0,12%	846.241	0,3%
15'28	İnorganik kimyasallar, değerli metallerin, nadir to	26.104.394	1,0%	429.439	9,5%	1,65%	2.900.687	1,1%
16'38	Çeşitli kimyasal ürünler	25.244.161	1,0%	6.036	0,1%	0,02%	1.448.778	0,6%
17'47	Ağaç veya diğer lifli selülozik materyalin hamuru	23.847.569	0,9%	-	-	0,00%	156.319	0,1%
18'25	Tuz, kükürt, toprak ve taşlar, alçı, kireçler ve çimento	21.975.587	0,9%	617.919	13,6%	2,81%	3.219.401	1,3%
19'10	Tahıllar	20.544.534	0,8%	-	-	0,00%	1.732.472	0,7%
20'03	Bakır ve bakırcular, yumuşakçalar ve diğer sus	18.765.043	0,7%	4.738	0,1%	0,03%	1.624.101	0,6%
	<b>İlk 20 kalem toplami</b>	<b>2.249.380.756</b>	<b>88%</b>	<b>3.393.274</b>	<b>75%</b>		<b>143.203.643</b>	<b>56%</b>

Kaynak: İTC

Tablo7

Fasıl	TÜİK 2024 11 Aylık TÜRKİYE-ÇİN TİCARETİ (000 \$)	İhracat Dolar	İthalat Dolar	Dış Ticaret Dengesi
85	Elektrikli makine ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon	21.412	10.174.851	- 10.153.439
84	Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler	104.866	8.733.096	- 8.628.230
72	Demir ve çelik	4.021	2.700.300	- 2.696.279
87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer taşıtlar	11.729	2.698.143	- 2.686.414
29	Organik kimyasal ürünler	3.005	2.116.852	- 2.113.847
39	Plastikler ve mamulleri	21.413	1.669.047	- 1.647.634
20	Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımları	70.014	10.964	59.050
75	Nikel ve nikelden eşya	100.653	13.339	87.313
28	İnorganik kimyasallar, kıymetli metal, radyoaktif element, metaller	400.506	248.773	151.732
25	Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçı, kireçler ve çimento	489.405	39.019	450.385
26	Metal cevherleri, cüruf ve kül	1.072.424	35.701	1.036.723
	<b>Toplam</b>	<b>2.902.524</b>	<b>38.708.628</b>	<b>- 35.806.104</b>

Kaynak: TÜİK (Özel Ticaret Sistemine Göre)

dünyanın tüm bölgelerinde bu kadar rekabetçi olabilmemesinin arkasında düşük işçilik ücretleri ve ihracat teşviklerinin olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Çin'in kendi firmalarına çeşitli alanlarda birçok kaleme destek ve sübvansiyon sağladığı bilinmektedir. Ancak bu yardımlar resmi olarak bakıldığında sadece %13 KDV iadesi olarak tespit edilebilmekte, kalan desteklerin tamamı yatırımlar kapsamında yerel yönetimlerce firmalara sağlanmış olan sübvansiyonlardan oluşmaktadır.

2024 yılında Türkiye'nin Çin'den ithalatı 45 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Bir önceki yıla göre, ithalattaki genel düşme eğilimine karşın Çin'den yapılan ithalat aynı seviyede kalmıştır. İthalat kalemlerine bakıldığında, hammadde ara mallar ithalatında düşme eğilimi görülürken tüketim malları ithalatımızda artış gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Ülkemizde tüketim malları ithalatında uygulanan yüksek ithalat vergilerine karşın ve karşılaştırmalı üstünlüğümüz olduğuna dair kanaatimize rağmen, tekstil

gibi sektörlerde bile işletmelerimizin Çin ürünlerine karşı rekabette zorlandığı gözlenmektedir

Çin'in büyük üretim kapasitesine sahip bir ihracatçı ülke olmasının yanında, gittikçe zenginleşen ve sayısı 600 milyonu aşan orta/üst sınıf kentli nüfusuyla çok önemli

bir pazar da olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Ülkemizin son dönemde önemli aşamalar kaydettiği hizmet sektörleri açısından Çin pazarının son derece yüksek bir potansiyeli olduğu unutulmamalıdır. Diğer ülke örnekleri ile karşılaştırıldığında, nispeten güçlü olduğumuz inşaat, yaratıcı endüstriler, sağlık hizmetleri ve bilişim sektörlerinin, tüketicilerin daha fazla ilgisini çekebileceği değerlendirilmektedir. Keza ülkemizin turizm kapasitesi Çin ile hizmet ticaretimizde önemli bir potansiyel barındırmakta; aynı zamanda son derece gelişmiş ve çeşitli olan ihraç ürünlerimizin bu ülkede tanıtımı ve bunlara pazar yaratılması da önem arz etmektedir. Bu bakımdan, Çin ile olan ticaretimizde rekabetçi olduğumuz ürünlerimizin ihracatına daha fazla odaklanmamız gerektiği değerlendirilmektedir.

Önümüzdeki dönemde, Batı'nın küresel fabrika görevini Hindistan'a vermesi ve yatırımları oraya kaydırması; ABD'nin Çin'e karşı gümrük tarifelerini artırması ve bu ülkeye karşı yeni tarifeye dışı engeller yaratması; aynı eğilimin Avrupa'da da yaygınlaşması nedeniyle, Türkiye'nin bu yeni yaklaşımların yarattığı ortamdan yararlanarak Türk ihraç ürünlerine yeni pazarlar bulabilmesi olasılığını da gündeme getirmiştir. Uluslararası pazar dinamiklerinin hızla değiştiği bir dönemde küresel eğilimler göz önüne alındığında, ihracatçılarımızın uluslararası pazarlarda rekabet edebilmeleri için daha uzun vadeli ve sürdürülebilir etki yaratacak destek mekanizmalarının hayata geçirilmesi önemli görülmektedir.

2024 yılında Türkiye'nin Çin'den ithalatı 45 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Bir önceki yıla göre, ithalattaki genel düşme eğilimine karşın Çin'den yapılan ithalat aynı seviyede kalmıştır.

